

בצל ההורים

כשמתברר מכתירה את ספרה בשם: "בצל ההורים", הרי שממש השם עצמו כעץ כתב־אשמה. מקובל לחשוב, כי ילדים גדלים בתום אהבתם של ההורים. ואולי — כך חושבים — קודם ההורים מטילים צל על חיילדיהם, אבל ספרים אלה ודאי הם יוצא־דופן. אבל מי שלוקח לידו את ספרה של לאה פולשטינסקי, בגיל ההר (רי"ט*) ימצא בו פתחה להם כתוב: מיומנה של גננת. ופי עקורא את הסיפורים שבדפי היומן. מתהורר לו כי לא רק ילדים זינם בצל ההורים — גם עבד, הגננת מושפעת מן הצל הזה. היא איננה יכולה להילתם ביצרו של הילד מבלי להסיר ממנו אותו צל של בית־ההורים. אין גננת וחיקה זו ספרה מקצועית, סיפוריה נכתבו על סמך הנסיון הרב שרכשה, מתוך ידיעות נפש הילד ונפש האדם בכלל וסתוך אתנה ואמונה, כי "אין ילדים רעים" — יש רק סביבה לא־סובבה לילד. הייתי מייפעת לכל הורה לדפדף בסיפוריה של לאה קראנו ספרים רבים של מחנכים — רובם ככולם סורים. גננת — עבודתה שונה, היא נפגשת עם הילד בזמן שהשפעת ההורים ודרכי החינוך שלהם חזקה מאוד, כמעט ללא התערבות חיצונית אהלת. אין שלא איפוא, כי הגננת — יותר מכל מחנך אחר — מרגישה גם את השפעתה השלילית של התנהגות ההורים. סיפוריה של לאה משויסם ובלתי יזמרגיים, ללא מלים למדניות וללא הסטה גלויה. היא קובצת עובדות ומספרת על דרכי הטיפול בבעיות, כפי שהיא ניסתה חיותה אותן.

וסיפורים אלה מוצעים דחקה כמשטותם, בלגייה המיוחדת שבהם. הנה סיפור על אחים תאומים המפרט וזרים את האחד, יגור יתר, גדמה שכל אם השאל את עצמה כסתור לבנה — האם היא עצמה לא חטאה ולו רק במקצת, בדבר זה. ה"עבירות" האמיתיות הן קצות כשר לעצמו — אבל מתברר שאינו קלית־ערך, קריאת שם בהיגוי משונה חשים את הבן ללעג בין חבריה, הקטרה של לבוש מסויים, בלתי מקובל, או לבוש רשלני או גנדרני יתר על המידה — יזקו לילד בחברתו וקבעו את התנהגותו יתר מאשר מלה חריפה או עגוש שרוב ההורים ידעים יפה להישמר ממנו מטעמים חינוכיים.

ערכו של ספר זה הוא בכך שהוא מצביע על הקטנות אשר קוב עים בגדולות, אך יש בו גם כתב־אשמה נגד אהבה יתירה, אנוכיות, רכושנית של ההורים לגבי ילדם, גישה זו שפיתחה ומובנת בין הורים ניצולית־השואה, אך היא מצויה לא רק ביניהם. דחקה סיפור משוט, רשום בתוך יומן — מבהיח גישה זו על תוצאותיה יותר מאשר ספר עיוני ויסודי בבעיות־הינוך.

המחברת איתה בין הגננות הראשונות בארץ. היא גידלה ילדיהם של עולים רבים, בפינות שונות ונידחות ובתנאים שלא חסיד היו חינוכיים דחקה, וספר זה הוא נסיון סיכום למחברת עצמה לנו הוא ספר למחשבה.

*) לאה פולשטינסקי, "בצל ההורים", הוצאת תרצאל.